

UČITELJSKI T O V A R Š.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. dne vsakega mesca, in velja za celo leto 2 gold. 50 kr.,
za pol leta 1 gold. 30 kr.

Tečaj VII.

V Ljubljani 1. februarja 1867.

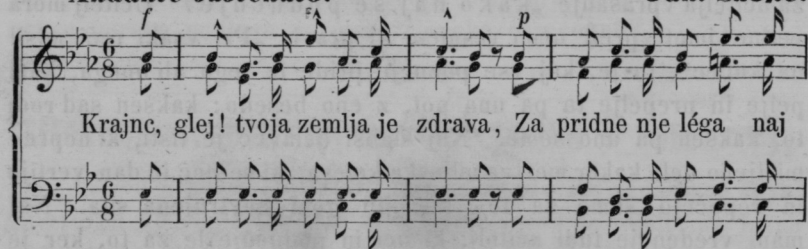
List 3.

Valentin Vodnik

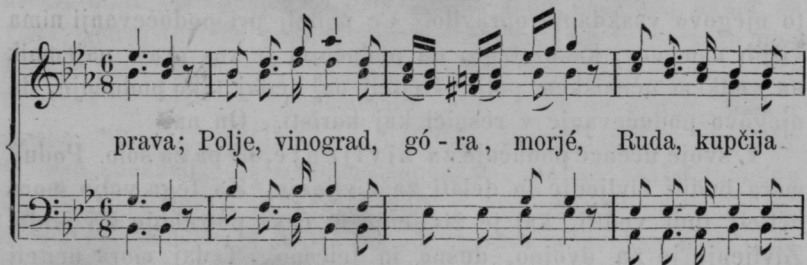
svojim rojakom.

Andante sostenuto.

Jan. Škofc.

Krajnc, glej! tvoja zemlja je zdrava, Za pridne nje léga naj

prava; Polje, vinograd, gó - ra, morjé, Ruda, kupčija

Tebe redé. Ruda, kupčija Tebe redé.

Za uk si prebrisane glave,
Pa čedne in terdne postave;
Išče te sreča,
Um ti je dan,
Najdel jo boš, ak'
Nisi zaspan.

Glej! stvarnica vse ti ponudi,
Le jemati od nje ne zamudi.
Lenega čaka
Sternan rokál,
Palca beraška,
Prazni bokál!

Kako naj se podučuje.

Podučevati se pravi, komu kaj pripovedovati in kazati, kar mu še ni znano. To nalogo imajo naj pred starši, potem pa tudi učitelji, katerim starši svoje otroke izročajo, da bi jih namestu njih podučevali in pripravljali za imenitni namen, ktere ga ima človek na tem in unem svetu. Naj boljše podučuje tedej tisti, kateri otroka do tega edinega človekovega namena naj gotovše pelje in pripelje.

Pri podučevanju se pa vselej kažete dve vprašanji: 1) kaj naj se uči? 2) kako naj se uči ali podučuje? Vprašanja: „kaj naj se uči?“ — očitni učitelj ne more globoko pretresovati, ker on je le, bi rekel, delavec, kateri mora delati, kar se mu zapoveduje in odkazuje, če hoče, da ima službo in plačilo. Imenitneje pa je za učitelja vprašanje „kako naj se podučuje?“ Učitelj mora vedno imeti pred očmi resnico, ki pravi: „Pri vsaki reči misli na konec“, to je, kaj vse pozneje pride iz tega ali unega, kam pelje in prepelje ta pa una pot, z eno besedo: kakšen sad rodi to, kakšen pa uno seme. Naj slabši delavec je tisti, ki nepremišljeno dela kakor mrtva mlinska kolesa, ki se noč in dan vertijo in ropočejo samo za to, ker jih goni nevtrujena sila. Naj manj vreden je tudi učitelj, ki uči in podučuje le za to, ker je to njegovo vsakdanje opravilo. Če učitelj pri podučevanju nima višjih namenov, kakor tega, da podučuje, je res pravi najemnik na velikem učeniškem polji. Učitelj naj tedaj tako podučuje, da njegovo podučevanje v resnici kaj koristi. On naj

1. svoje učence podučuje za življenje, ne pa za šolo. Poduk mora buditi življenje in delati za življenje. Za tega voljo mora učitelj tudi vediti, kaj je življenje in česa potrebuje življenje. Življenje je pa dvojno, dušno in telesno. Tedaj mora učitelj združeno buditi in gojiti moči dušnega in telesnega življenja, ter učencem pripravljati dobro prihodnost v dušnem in telesnem življenji.

2. Učitelj naj uči tako, da učence res kaj nauči. Njegova skerb ne sme biti le ta, koliko da uči, temuč, on mora skrbeti, da se nauk v mlade glave in mehka serca globoko vtiskuje. Skušnja na svetu uči, da ni naj srečnejši tisti človek, ki se je naj več učil, ampak da je resnično srečen le tisti, kateri vé to, kar se je učil, v svoj dušni in telesni prid dobro obračati, to je, da zna s svojim blagom prav gospodariti. Uči-

telj naj tedaj nikoli ne gleda na to, koliko bo učil, ampak le na to, da učenci vsaki nauk dobro prebavijo, da si ž njim nabirajo moči, in se jih tudi zavedajo.

3. Poduk naj vse obsega, to je, učitelj naj tako uči, da pri učencih nobena moč ne hira, temuč, da vsaka dobiva tečne hrane in se neprenehoma uri.

4. Poduk in odgoja se ne smeta nikoli ločiti. Poduk brez odgoje je prazen, odgoja brez poduka pa tudi ne shaja. Samo to, da človek vé, ga še ne žlahtni; žlahtni ga le dobro in pobožno serce. Odgoja brez vednosti rada kermi na kriva pota. Tedaj: podučuj in odgajaj, odgajaj in podučuj ob enem!

5. Podučuj na podlagi svete vere. Ves pravi nauk izvira od Bogá, in pelje zopet k njemu. Kar ne izhaja od Bogá in ne hrepení k njemu, je samo na sebi mrtvo, in ne more roditi prave sreče. Neki stari šolski mož pravi: „Vednost brez prave verske podlage ne more človeka osrečevati“. P.

Ravnopravnost slovenskega jezika v šolah. *)

Če bo kdo po sto letih prebiral zgodovino sedanjega časa, gotovo se bo čudil, in celó neverjetno se mu bo zdelo, da je za stvar, ki je tako jasna ko beli dan, in tako naravna, kakor da voda zmiraj le teče navzdol, in ne navzgor, da je za tako dokazano stvar bilo toliko prepira. Ne bo mu šlo v glavo, da je bilo nekdanj res tako nespametnih ljudi, ki so se vèdéli, kakor bi jim bilo v resnici mar za razvitek našega národa, ki pa še to niso spoznali, ali niso hotli spoznati, da se vsako ljudstvo le more podučevati in izobraževati v svojem, ne pa v tujem, njemu nerazumljivem jeziku . . . Naj važniše šole so nižje ali ljudske šole, ker naj več ljudi hodi v te šole, in le to zna in vé, kar se v njih naučí. Več ko je tedaj ljudskih šol in bolje ko se v njih podučuje, bolj razširjena je med národom tudi vednost in omika, in po številu, kolikor prebivavcev ene dežele hodi v ljudske šole, se po tem meri manjša ali večja omika v deželi. V tej razmeri raste tudi bogastvo in premoženje v vsaki deželi, ker si gotovo ta, ki več vé in zna, lože pomaga in pomore, kakor ta, kateri se svoje žive dni nič novega ni naučil, in k večemu po starem kopitu naprej kobaca.

*) Iz verle g. dr. Vošnjakove knjige: „Slovenci kaj čemo?“

Dobre ljudske šole so zato naj terdnejša podlaga občnega blagostanja vsake dežele . . . Ljudske šole pa morajo biti tako osnovane, da vsaki učenec, ki je pridno v šolo hodil in jo spešno doveršil, zna brati, pisati, številiti, da vé koliko toliko od zemljepisja, zgodovine in naravoznanstva, in da se je tudi djansko vadal kmetijstva, vinoreje in sadjereje. Koliko raznih nauk, in to vse v treh letih! Kako priden mora biti učenec, pa tudi kako marljivo mora podučevati učitelj, če hoče, da se dobro izurijo njegovi učenci! Ne ena ura se ne smé potratiti za kaj nepotrebne, in učenje mora biti vravnano z ozirom na potrebe národa in dežele.

Ker so ljudske šole namenjene vsemu ljudstvu, bo menda vsaki pameten človek priznaval, da se učenci v njih ne morejo podučevati v drugem jeziku, kakor v tem, katerega znajo — v maternem jeziku. Učni jezik v ljudskih šolah mora tedaj tudi pri nas Slovencih biti slovenski, kakor je na Nemškem nemški, na Ruskem ruski, na Francoskem francoski itd. Vsi možjé, kateri imajo opraviti z izrejo otrok, so se že davno prepričali, da so ljudske šole spešne le tam, kjer so osnovane čisto na maternem jeziku. In to je očevidno. Da se človek katerega koli jezika tako dobro naučí, da razumé, kar sliši in bere o raznih naukih v tem jeziku, vaditi se mu je treba več let, in ne samo v šoli, ampak tudi v družini. Kako pa moremo po tem tirjati od kmečkega otročička, da se v treh ali štirih letih v ljudski šoli naučí nemški! To je čisto nemogoče; ker se pa to vendar prisiliti hoče, vidimo žalostne nasledke, da otroci iz šole stopivši so v vednostih, ki bi jim bile za njih stan naj potrebnejše, zanemarjeni, ker se je naj več časa potratilo s tem, da so se revežem v glavo vbijale nekatere nemške besede, ki so jih hitro zopet pozabili, in ki jim drugega ne koristijo, kakor da jim motijo glavo . . . Tudi bo vsaki kmet, ki mirno prevdarja, zakaj so ljudske šole, gotovo bolj zadovoljen, če vidi, da so njegovi otroci dobro podučeni v vseh potrebnih vednostih, če tudi le v slovenskem jeziku, kakor pa da res v glavi imajo nekaj nemških besedí, od tega pa, kar bi jim bilo v njihovem kmečkem stanu naj bolj potrebno, malo, ali nič ne vejo. Če si pa kdo želi svojega sina tudi v nemškem jeziku poudčevati, mu to vsaki učitelj v posebnih urah lahko stori; to pa nikdo ne more tirjati, da bi se zavoljo enega ali dveh vsi drugi otroci morali mučiti z nemščino, in tako tra-

titi zlati čas, in ga zgubovati za druge silno potrebne vednosti. Kar se otrok v ljudski šoli nauči, je podlaga vsi prihodnji omiki; pa treba je, da tudi, ko stopi iz šole, se še zmiraj trudi, da ne pozabi tega, kar je slišal v šoli. Zato je treba prebirati podučnih knjig . . . In lejte, to je naj večji dobiček ljudskih šol, če so osnovane na maternem jeziku . . .

Pomenki

o slovenskem pisanji.

IV.

U. Mislil bi človek, da velikanski narod slovanski ima svoj jezik, posamni rodovi pa govorijo svoje narečja, ktere se razvijajo in razlagajo iz občnega jezika.

T. Naj bolje bi to bilo, se vé; toda — Slovani sedaj še takega občnega jezika nimamo.

U. Ali ga nismo imeli nekdaž?

T. Mnogi mislijo, da so Slovani nekdaž imeli svoj vzajemni jezik, iz kterega so se poznej olikale sedanje narečja.

U. Mar to ni res?

T. Verjetno in skorej gotovo je, da so govorili kdaj enako; ali knjiga slovanska nima jezika, kateri bi bil oče vsem sedanjim. Knjižno se taki jezik skazati ne dá; torej tudi v tem pomenu ne moremo govoriti o staroslovanskem jeziku.

U. Odklej se razlikujejo Slovani v jeziku?

T. Kar so se prikazali na pozorišču zgodovinskem, so bili razdeljeni v več rodov, in v njihovih prvih bukvah so znati že mnogotere razlike; vendar so tim manje, čim starje so knjige.

U. Koliko rodov ima v sebi narodna zadruga slovanska?

T. O tem sva govorila nekoliko predlanskim (vid. Jezičn. III, 32—50.), in tedaj sem ti povedal, da Sloveni ali Slovani smo Slovenci in Slovaci, Rusi in Rusini, Serbi in Sorbi, Poljaki in Bulgari, Čehi in Hrovatje.

U. To nas je, kot listja in trave! Prav poje pesnik, da „Slovanom solnce nikdar ne zajde“. Zahaja nam pač, in sicer vedno; toda ne zajde nam nikdar. Kedar nam tu za-

haja, vzhaja bratom unstran morja. — Vendar, predlanskim sva se poménkovala samo o imenih, občnih in posebnih, domačih in tujih, ki jih imajo slovanski rodovi, in o njihovem raznem pisanji.

T. Letos pa se poméniva o njihovih jezikih!

V.

U. Kolikor rodov — toliko jezikov šteje morebiti razred slovanski?

T. Brez ozira na to, da jih imenujejo zdaj jezike — velike in male književne, zdaj narečja — velike ali glavne in navadne, jih igraje na XIV priženeva. Ako se o nekterih imenitniših poznej pogovoriva, dejva!

U. Kakor govorimo o narodu slovanskem sploh, da si ni ne državno ne cerkveno edinj; tako smemo menda vsaj vzorno govoriti tudi le o enem jeziku slovanskem.

T. Se vé da; vendar ločijo slovanske govore večidel na dvoje, v dva reda, v dve versti ali veji, jugovzhodnjo in severozahodnjo ali zapadno (Dobrovsky, Šafařík itd.), pa tudi samo vzhodnjo in zahodnjo (Viktorin), severno in južno, zgornjo in spodnjo.

U. Po kranjski bi djal jaz govore slovanske na troje, da bi se zvali: gorenski, dolenski pa notranjski. Slovenci, Slovaci pa Rusini smo tedaj Notranjci; Rusi, Poljci, Čehi in Lužičani bi bili Gorenci; Dolenci pa Hrovatje, Serbi in Bulgari.

T. Nekteri ločijo le štiri glavne narečja: jugoslovensko, rusko, poljsko in česko.

U. Ako se tem pridene staroslovensko, jih je pet.

T. Šest jih štejejo tisti, kateri ob jugu imenujejo Slovence, Serbe in Bulgare, ob severu pa Ruse, Poljce in Čehe (Grimm); ali zgorej Lužičane, Čehe in Poljake, spodej pa Ruse, Sloveno — Serbe, Slovence (Kopitar).

U. Ako se ne motim, sta oba ta dva o drugi priliki jih redila tudi drugač (Kop. Grammat.).

T. Sedem reči ali jezikov slovanskih loči Šafařík (Narodopis, 1842) in po njem so se ravnali premnogi, če tudi so jih verdevali časi po svoje (Jungmann, Schleicher, Hattala, Viktorin itd.) — Osem pa jih našteva naš Majar Ziljski,

ki pravi, da govorimo sedaj Slovani štiri glavne in štiri manje književne jezike.

U. Ako prišteješ še prvi knjižni jezik, ki so ga nekdam rabili Sloveni, jih je po tem takem devet.

T. Po deset jih kaže Dobrovsky v dveh redih, Miklosič (Šembera itd.) pa v sorodnosti s staroslovenščino v eni versti, s tim razločkom, da jih uni imenuje narečja, ta pa jezike.

U. Kteri slovaški jezik loči od českega, bi po Miklosiču štel jih tedaj enajst.

T. Viktorin loči reči ali jezikov slovanskih sedem (staroslaviančina ali kyrillčina, ruščina, illyrčina, slovenčina, češčina, polščina, in lusatska sorabščina), narečij bi pa imel po tem dva najst (vel'koruščina, rusinčina, bieloruščina; srbščina, horvatščina, slovinčina, bulharčina itd. prim. Gramm. der slovak. Spr. Pest 1860.), kolikor jih je v začetku štel Grimm, ki je Dobrovskega razdeljbo hotel pomnožiti še z bulgarskim in rusinskim narečjem.

U. Trinajst jih imajo po tem tisti, kteri rusovski jezik devajo na troje, na tri glavne narečja.

T. Verh vseh teh razločujejo nekteri še polabsko, in štejejo tedaj dvakrat sedem t. j. štirinajst slovanskih narečij, menda dosti in dovolj!

VI.

U. Ktere razredbe slovanskih govorov so tedaj posebno imenitne?

T. Imenitna za nas Slovence je na priliko tista, ki jo ima prvi slovničar naš, Adam Bohorič, v slovnici l. 1584.

U. Kaj je že Bohorič poznal vzajemnost slovansko?

T. Po naslovu in predgovoru bi se njegova slovnica smela skorej vseslovanska imenovati. V samem naslovu loči osmero slovanskih jezikov: kranjski ali slovenski, ruski ali moževitski, rusinski, poljski, pemski ali česki, lužiški, dalmatinski (serbski) in hrovaški, in petero pisav: latinsko-kranjsko, cirilsko, glagoliško, rusinsko pa rusko.

U. Ali jih v slovnici tudi kaj razlaga?

T. V posebnih zgledih kaže najprej cirilico, po tem rusinsko in rusko pisatev, na to glagolico, in naposled latinsko-kranjsko, ktero je on vredil in ktera se po njem še zdaj „Bo-

horičica“ imenuje. „Gospodnjo molitev“ primerja v šesterih jezikih, in v petem kazalu pravi, da je po njem sorodnost in sovirnost teh šesterih ali osmerih narečij prav očitna (Tab. 5., quae Cyrillicae, Croaticae — cum quibus ut plurimum Rutenica et Moshovitica conveniunt — Boemicae, Lusaticae seu vandalicae et Carniolanae linguae collationem continet: unde horum sex vel, si vis, octo idiomatum, omnium cognatio, atque adeo eadem origo, vel oculis ipsisprehenditur facillime).

U. Res imenitne so te opombe, ker so silo stare ter nam kažejo, da je Bohorič v 16. veku poznal razne slovanske pisave.

T. Poslednji izmed Slovencev je pa pisal o tem največ iskreni Matija Majar, ki se sme zvati prvi slovenski Slovan ali slovanski Slovenec. Pisal je že l. 1848, kako izobraževati tudi v obče slovanski jezik. „Slavenski jezik, pravi, se obično deli (ne glede na staroslavenščinu) na štiri narečja, namreč: česko i polsko, ilirsko i rusko; narečja se dele na podnarečja, ova opet na raznorečja. Sada pišemo u 14 do 16 književnih jezikih i jezikičih“. (Vid. Pravila §. 5.)

U. Ali ni dal v kratkem vseslovanske slovnice na svetlo?

T. Da, in sicer v Pragi l. 1863, o tisučnici slovanski. Naslov ji je: „Uzajemni pravopis slavjanski, to je: uzajemna slovnica ali mluvnica slavjanska“. Ondi kaže, da imamo Slovani štiri glavne, pa štiri manje književne jezike, ktere zove jezikiče!

U. Štiri glavne jezike pa štiri neglavne jezičke, naj bi djal! — Kako jih je razredil?

T. Pervi so mu: I) ruski, II) horvatoserbski, III) česki, IV) poljski; drugi pa: 1) bolgarski, 2) gorotanskoslovenski, 3) ugerskoslovenski, in 4) lužičkoserbski.

U. Jeli djanjska ta jezikovska razstava? Ali se vjema v nji Majar z drugimi slovanskimi jezičniki?

T. Kar vém, slovijo izmed vseh najbolj razredbe, ki so jih o slovanskih govorih postavili Dobrovsky, Šafařík, Miklosić.

P a š n i k.

Učitelj sem! Stan učiteljski je imeniten in častitljiv. Učitelj izreja cerkvi pobožne in dobre kristijane, državi pa po-

korne in pridne državljane. Učitelj tako rekoč človeka počloveči, ker mu bistri njegove duševne moči, blaži serce, ter mu tako pripomore k časni in večni sreči. Ali ni ta služba imenitna za cerkev, državo in dom?

Stan učiteljski je pa tudi težaven in trudapoln. Večino svojih prijetnih dni mora učitelj darovati na korist nježni mladini. Skerb in žalost ga skoraj vedno in povsod spremljate, ker od ene strani vidi le preziranje in zaničevanje, od druge pa gerdo nehvaležnost za ves njegov trud in za vso njegovo prizadevnost.

Premišlevaje take žalostne resnice, polasté se ga večkrat tužne in žalostne misli in občutki, in čudo je, da mu duh ne omaga ter popolnoma ne umerje pod nemilo osodo. Da se gorečnost oživlja, serčnost vnema, da se toliko potrebna poterpežljivost vterjuje in veselje do novega zbuja, da učitelj nevtrudljivo dela za Bogá in domovino, potrebuje njegov duh posebnih moči. Pokrepčanja in dušnega miru pa mu donaša zvesto premišljevanje, kako imeniten je njegov poklic.

Učitelj sem! Bog me je v ta stan poklical, predniki so me za to odločili, soseska me za to plačuje, in sam sem z obljubo poterdil, da bom prav učil in izrejal mladost, da ne bom učitelj le enemu ali dvema otrokoma, ampak celi šoli, kjer se število šolo zapustivših otrok vedno z drugimi namestuje. Kolikor več imam učencev, toliko več imam tudi dolžnosti.

Učitelj sem! Namestujem starše, kateri mi svoje otroke v šolo pošiljajo. Pri izreji moram staršem po moči pomagati in jih nadomestovati, kar oni ali ne morejo, ali nočejo storiti. Očetovsko serce, očetovsko skerb morem tedaj imeti, ker sem namestovavec staršev!

Učitelj sem! Izrečeno mi je srenjsko sadišče, da ga ob-sajam. Kakoršna setev, taka bo žetev! Sveto moram ravnati z vsakim otrokom, ker pri sv. kerstu mu je vtisnjeno neizbrisljivo znamenje; skerbno ga hočem tedaj učiti in dobrega vaditi, da bode pokoren svojim staršem, priden in zvest v službi, dober ud svete cerkve in koristen v državi, moder gospodar, krotek sosed. Do vsega tega moram jaz prvi kamen vložiti. Ali bi si mar zavaljo toliko imenitne naloge, biti oskerbnik srenjskega sadišča, ne prizadeval na vso moč, da bi jo izvrševal sebi in drugim na čast, pa tudi na časni in večni blagor sebi in svojemu bližnjemu!

Učitelj sem! Bog me je postavil mladini vidnega angela. Izročil mi je skerb za njih zveličanje; varovati jo moram in na rokah nositi, da se ne zadenejo ob kamen pohujšanja. Kar jim angel nevidoma stori, naj jim jaz delam vidoma. Naj jim bom usta, po katerih jih zveličar podučuje, roka, po kateri jih on napeljuje k svetosti in zveličanju. Da bodem pred božjim obličjem vrednega spoznan, da sem varh izročeni mladini, ali si mar ne bodem prizadeval sam pobožno in sveto živeti?

Učitelj sem! Vediti moram, da so učenci tempeljni sv. duha, da vedno čisti ostanejo, in so prijetno prebivališče njegovo; odvrčevati pa moram vse, kar bi vtegnilo ta posvečeni tempelj skruniti. Kako čist vsakega greha moram biti tedaj jaz, oskerbnik posvečenih tempeljnov božjih!

Učitelj sem! Obljubil sem, stopivši v učiteljski stan, da bom voditelj in kažipot veliko mladim, nevednim in neskušenim popotnikom na poti v pravo domovino. Na ravno in pravo pot jih moram napeljevati, od krive in neprave pa odvrčevati. Po pravi poti moram iti vedno pred njimi z besedo in zgledom, da vsi srečno dospemo do svojega pravega namena. Gorjé meni, ako sem jim slep voditelj! gorjé, tisučkrat gorjé, ako sem celó izdajavec ali zapeljivec!

Premišljevanje učiteljskega stanú, donaša mi veliko znotranjega veselja in dušnega mirú, in sicer

1. misel, da smo si vse prizadevali in delali za božjo čast in na korist svojega bližnjega;

2. svest, da je padlo seme na rodovitno zemljo, da trud ni zastonj, ker vidim, da so učenci v šoli lepo pazljivi in pridni, domá delavni, šolo zapustivši pa še vedno priljudni in pobožni, da tako vsaki spozná, koliko je vredna šola;

3. veselje, če vidim, da je v soseski vedno več pokorsčine, zvestobe, pridnosti, spravnosti, nesebičnosti, ljubezni do bližnjega, prave bogaboječnosti, mirú in zadovoljnosti, kar je podlaga pravi sreči;

4. misel na konec življenja, na smert. Ko bode na večer življenja poklical gospod delavca iz vinograda svojega, mu bodo še serčnost in pogum dajale besede sv. Pavla: „Dobro sem se vojskoval, tek dokončal, vero ohranil. Zdaj mi je pripravljen venec pravice, ktereга mi bo dal Gospod, pravični sodnik tisti dan, — pa ne le meni, ampak tudi tistim, kateri ljubijo njegov prihod“. 2. Tim. 4, 7. 8. Ako pa učitelj zanemarja svoje dolž-

nosti, svoje delo le slabo in poverhno opravlja, obhaja ga le groza in strah spomnivši se imenitosti in odgovornosti svojega stanú. Kdor je nezvest svoji obljubi, nepokoren prednikom, in se veliko zadolžuje, dočaka le žalost in tugo že v življenji, žalost in tugo o smerti, o prihodu sodnikom, žalost in tugo po sodbi. Bog nas varuj kaj takega!

Le izobraževati hočemo tedaj duha mladini, ker je podoba božja, in vsako učenost, — sestro večne luči — moramo zbuhati in oživljati. Delo naše je vedna služba božja, poklic naš, je svet poklic. Spoštljivo, ljubeznjivo, zvesto in goreče hočemo tedaj delati v vinogradu Gospodovem, pričakovaje plačila o izteku našega življenja!

Po „Schulb.“ Govekar.

Šolsko blagó.

Naloge iz številjenja. 1. V neki šoli je 93 otrok, in sicer $1\frac{1}{15}$ tolikokrat dekličev kakor dečkov; koliko deklič in koliko dečkov je tedaj v tej šoli?

2. Kurja smert lesica je prišla v kurnik, in je podavila eno glavo manj kakor $\frac{2}{5}$ vse perutine. Ostalo je tedaj le še $\frac{2}{3}$ glav. Koliko glav perutine je bilo v tem kurniku, in koliko jih je podavila lesica?

3. Dva brata Vinko in Vratko sta zadela srečo in dobila vkup 52.490 gold. Vinko pa je toliko več plačal vložnine, da sedaj dobí 9850 gold. več kakor Vratko; koliko gold. dobí od tega vsaki teh dveh bratov?

4. Tesar pripravlja les za krov. Tù ima še konec lesa, ki bi ga rad dobro porabil; toda kakor ga meri, mu je, ali premajhen, ali prevelik. Ako bi ga v 10 enakih delov zrezal, mu je vsaki kos za 4 palce prekratek; ako bi ga pa razrezal v 6 enakih delov, mu je vsaki kos za 1 čevelj in 8 palcev predolg. Na koliko enakih delov ga mora tedaj zrezati, da mu bodo kosovi ravno prav dolgi?

5. Kmetica je prinesla jerbasček jajc na terg. Mislila je, da bo za 30 jajc dobila 1 gold., in tako bi bila tudi za 3 gold. več utergovala, kakor pa je, ker je namreč le za 36 jajc dobila 1 gold. Koliko jajc je nesla na prodaj?

Kdo je naj večkrat vesel?

Učenci berejo v šoli o veselji in žalosti. Učitelj pripoveduje, kako se na svetu veseli in žalost eden za drugim verstita, in da je na svetu vedno raji več žalosti, kakor pa veselja, kar kaže že pregovor: »Svet je solzna dolina«. Potem vpraša: »Kaj mislite, ali je kateri človek na svetu, da bi bil vedno vesel?« Učenci pravijo, da ne; vendar se neka brihtna deklica oglasi, in reče: »Jaz vem, kdo je naj večkrat vesel; ta ste vi, gospod učitelj, ker vselej, kedar pri pogrebih pogrebci jokajo, vi pa prepevate«.

Dopisi in novice.

Iz Goriškega. V laškem delu goriške velike škofije je več posebnih dekliških šol; v slovenskem delu pa ni razun v mestu nobene posebne dekliške šole. Vsak lahko razvidi, da tedaj dekleta z dečki vred se ne morejo za svoje primere in potrebe toliko izobraževati in odgojevati, kolikor bi bilo želeli. Potrebne bi nam bile tedaj posebne šole za odgojo ženske mladosti tudi v slovenskih krajih; kar bi zadevalo učence, bi jih že dobivali, ker v Gorici imamo zraven pripravnške šole za moške tudi pripravniško šolo za ženske.

Iz Maribora. Sprejmi „Tovars“ novico, kaj delamo mariborski učitelji in kako napredujemo. Če je katerim tako všeč, naj tudi tako delajo! Pri nas je, namreč, gosp. Bogoljub Stopar, učitelj v realki, vsem tukajšnjim učiteljem poslal povabilno pismo, v katerem nas vabi, da bi se združevali in z združeno močjo eden drugega podpirali, likali, ter veselo pa tudi žalostno osodo med sabo delili. Dalje gosp. Stopar predlaga v tem pismu, da bi se vsi mariborski učitelji vsaki teden enkrat zbrali, in tu naj bi vsaki po abecedni versti kaj podučnega govoril. Reči, ki bi se obdelovale, naj bi bile gojivne, naravne in tehnične. Vsakemu je prosto, da govori o kateri reči mu je drago; vendar naj bi popred vsaki naznanil, o kateri reči hoče govoriti, da se poslušavci lahko pripravijo za občno potresovanje. Po podučnem govoru naj pa bi se učitelji bratovsko vedrili s pešniškimi govori, s kratkočasnicami in s tem, kar je kdo že vse v šoli doživel i. t. d. Sošli smo se tedaj v Kartinovi gostilnici in odločili, da se bodedo tu sim vsaki teden shajali. Že prva skupščina je bila kaj zanimiva. Gosp. Stopar je prvi govoril in nas osebno spodbujal za to lepo delo. Izvolili smo ga tedaj za predsednika tega zbora. Serčno želimo, da bi iz tega začasnega zbora v kratkem rodilo se pravo učiteljsko društvo, ktere ga naj bi naš verli gosp. predsednik mnoga leta vodil! — Ker se že nekoliko časa shajamo, smo slišali že več lepih govorov, kateri nam obetajo prav lepo društveno prihodnost. Če ti bo ljubo, prijatelj „Tovars“, ti bom še kaj povedal o tej lepi napravi. *)

P. T.

Iz verhnjiškega okraja. — č. Zadnjič smo brali v dopisu z Gorenškega, kako se še sedaj nekateri učitelji morajo puliti za svoje terdozaslužene beliče. Povedati moram veselo novico in jo v čast naše slavne c. k. okrajne gosposke razglasiti, da je pri nas o tej zadevi že vse bolje. Vsem županom je ojestro naročeno, da naj oni pobirajo učiteljsko plačo, kar je v denarjih, in naj jo o pravem odločnem času dajejo učiteljem. Se vé, da je bila ta vesela novica tudi učiteljem naznanjena. Marsikteri župan, ki je bil do sedaj navajen, da ga je mogel učitelj vedno hoditi prosit za svoje krajcarje, je sedaj

*) Prosimo! sej veste, da „Tov.“ take vesele novice naj raji naznanja svojim tovaršem pa tudi drugim, da vidijo, da učitelji ne zaostajamo. Vredn.

z učiteljem bolj priljuden, in mu že vkup spravlja denar, po katerem je učitelj že dolgo milo gledal. — Učitelji! nikar ne bodite preveč in še celó v svojo škodo boječi! Kdor spolnuje svojo dolžnost, naj zahteva za svoje delo tudi plačilo; ako to ne gre pervikrat, naj terka drugo in dalje, kakor vé, da je treba. Ako bi bili o tem vsi na tanki in enih misli, bi marsikaj dosegli, kar posamesni ne moremo. Kedar bo zopet deželni zbor, v katerem se bode posvetovalo mnogo verlih rodoljubov, potožimo tudi še učitelji svoje nadloge; morda vendar enkrat prebijemo ledeno skorjo.

Iz Ljubljane. M. M. Omenil sem zadnjič, kako se „Freie pädagogische Blätter“ hočejo poganjati za napredek in zboljševanje ljudskih šol; poslušajmo pa danes, kaj „Wiener-Kirchenzeitung“ iz katoliškega stajališča o tej reči piše. V 2. l. t. l. pravi namreč, da cerkev tudi želi napredka in izobraženja; kedar pa napreduje, ne prevrača in ne prekucuje, ampak, kar je obstoječega, to modro porabi in primerno prenaredi. — Rodoljubje tudi nas priganja, da kličemo našim zastopnikom: Zboljšajte šole! — pa vendar nikakor ne rečemo, da bi bile naše šole sploh slabe, marveč dobro vemo, da imamo v Avstriji več šol kakor na Francoskem in Angleškem, in da so le té tudi boljše vredjene; tudi dobro vemo, da imamo veliko mož, ki izvrstno delajo za šolo; koliko so pa že tudi nektare srenje storile v kratkem za šolo, a vendar rečemo, da je treba ljudske šole boljšati.

Tudi mi se deržimo tega načela, da se mora vse ljudstvo izobraževati. Da pa je to mogoče, morajo biti pa povsod šole; tudi naj ubožniši naj ima priliko, da se kaj nauči. Po goratih krajih, kjer otroci po letu pasejo, po zimi pa v šolo ne morejo, tam se to načelo strogo ne dá izverševati. Pa tudi po mestih je zanikernost staršev in otrok velika opovira, in če gosposka takih zanikernežev doslednje ne priganja in otrok v šolo ne sili, se tudi tukaj od splošnega izobraženja ne more govoriti. Koliko otrok pa tam, kjer so tvornice, redno hodi v šolo? Kako morejo potem izobraženi biti! Otroci ne pridejo v roke pametnemu in skušenemu učitelju, kateri bi jih učil pametno misliti, in zatirati in premagovati poželjivost in spačeno voljo; vidijo pa tudi slabih zgledov nad odrasčenimi ljudmi, ter se zgodaj pohujšajo. — Če imamo tedaj toliko šol, da se tudi naj ubožniši otrok v njih podučuje v veri in nravi, naj pa tudi gosposka zanikerne starše in učence opominja njihovih dolžnosti.

Za dobre šole pa je treba dobrih učencikov, primernih bukev in pametno in modro ravnati pri učenju. Kjer je dober učenik in ima tudi dobrih bukev in pametno in previdno podučuje, tam se ta namen kolikor mogoče doseže. Najprej pa je potreba, da je učenik sam dobro in vsestransko izobražen, ker nihče ne more dajati kaj, kar sam nima. Premislimo pa, kako se navadno odgojajo naši ljudski učitelji, kako terda jim večkrat med učenjem prede, in kako je večkrat njih prva služba kumerna; to in še marsikaj drugega kaže, da moramo reči: Tukaj je treba zboljševati. — Pravijo, da nas v poslednji vojski niso le premagale puške na iglo, marveč tudi to, da so bili pruski vojaki sploh

bolje izobraženi. — Naj že bo! Včasih pa je tudi dobro, da se od sovražnika kaj naučimo. Na Pruskem šola ni brez pomankanja in na vse strani zgledna, vendar več stori, kakor naša, in izreja otroke, ki hodijo od 6. — 14. l. v šolo, v domoljubne Pruse. Vlada in škofje prav posebno skerbé za odgojo ljudskih učiteljev, in za duhovnim seminiščem je prva skerb škofova za učiteljska seminišča.

Brezversko ljudsko šolo ali brezversko izrejališče, kakoršnega so hotli na Dunaji osnovati, ne poznajo na Pruskem. Pod kraljem Friderikom Vilijem so nekatere občine hotle mešane ljudske šole napraviti, a ljudstvo je bilo zoper nje. Vsaka veška in mestna šola ima verski značaj. Izrejališča za učitelje so, ali čisto katoliška, ali čisto protestantovska (v Vratislavu pa je judovsko); višji oglednik je pri prvih škof, pri drugih po superintendent. Po teh izrejališčih so večkrat duhovni učeniki, in po katoliških je ravnatelj večidel svečenik, in tudi po protestantovskih so kandidatje za pridigovanje toliko časa tam v službi, da dobé kakšno faro. Kraljeva vlada je ponujala bogoslovcem nagrade, da se učé poleg bogoslovskih vednosti tudi jezikoslovja, da morejo pozneje biti učeniki na gimnazijih.

Iz tega se vidi, kako malo pozná mestni dunajski odbor okoliščine po drugih krajih, kako malo razumé šolsko zgodovino in sedANJI čas.

V te izrejališča se jemljejo mladenčji, kateri so se pri kakem učitelju že dalj časa pripravljali, potem ko so sprašani in se skažejo, da se lepo obnašajo. Ostanajo pa po teh izrejališčih po 3 — 4 leta; v tem času se uri jo teoretično in djansko v naukih za ljudsko šolo; zjutraj in zvečer pred jedjo in po jedi skupaj molijo, vsaki dan so pri sv. maši, večkrat skupaj sv. zakramente prejemajo, ter se nekako tako izrejajo kakor bogoslovci. In ker je ljudski učitelj večidel tudi cerkvenik, učé jih nekoliko let tudi cerkvene obrede in latinske molitve, da jih kar precej umejo.

Iz tega se vidi, da so pruske šole naj več na verski podlagi. Iz tega tudi spoznamo, da je dunajski mestni odbor, ko je hotel osnovati brezverski pedagogijum, ravnal iz stajališča, ktere ga so že zunaj davno popustili. In ker so ravnatelja iskali po pruskih časopisih, osramotili so se kaj zelo sami sebe. V Austriji je dosti mož, da povzdigujejo šolstvo, naj bi le enkrat nehali verovati, da je vse slabo, kar je katoliško in avstrijsko. Pruska vlada sicer ne misli prav odkritoserčno s katoličanstvom, pa ker ima 7 milijonov katolikov pod sabo, hoče katoliško zavest dobro porabiti; mi v Avstriji bi se smeli iz tega učiti, kako nevarno je biti vnemarjen brez vere — tedaj tudi brezznačajan. In ta brezznačajna verska vnemarnost pri ljudstvu napoveduje strašne razsodivne dogodbe.

— 3. t. m. zvečer ob 7. uri bo v ljubljanski národni čitalnici slovesna beseda na spomin Valentinu Vodniku. Vstopnico za to veselico dobí vsaki, kdor plača za njo 1 gold.

— Na deželi in v Ljubljani so za deželni zbor izvoljeni poslanci, ki jih je nasvetoval in priporočeval národni volilni odbor.

Premembe v učiteljskem stanu.

V veliki goriški škofiji: *) Od 1. nov. 1865 l. do konca decembra 1866 l. Na mesto gosp. Valentina Tomana, ki je šel posavljen z zlatim križem v pokoj, je prišel v goriško c. k. normalno šolo g. Anton Hribar, učitelj v glavni šoli v Vipavi na Kranjskem, in na mesto učitelja g. Avgusta Niederkorna, ki je šel v Veglijo, je prišel namestnik g. Anton Goljevšček. — Vredjene šole so napravljene in v nje učitelji postavljeni: 1. v Stjaku, v šolskem okraji Komenu, učitelj: pripravnik g. Jožef Majnik; 2. v Brestovici, v okraji Duino (Divin), učitelj: pripravnik g. Anton Fajgelj; 3. v Naberžini, v ravno tem okraji, namestni učitelj: pripravnik g. Jernej Čotič; 4. v Pieriji (Pieris), v šolskem okraji Monfalcone, namestni učitelj: pripravnik g. Miha Pavlin; 5. v Gradi (na otoku), v okraji Fiumicello, namestni učitelj: pripravnik g. Jožef Gardevič, kateri pa je umrl, in ta služba je razpisana do 15. febr. t. l., izpraznjeno službo pa začasno namestuje g. Jožef Spazzalli, kateri je bil iz Ajelle (Ajello), v okraji Visco, sim prestavljen, v Ajello pa je postavljen pripravnik g. Jožef Treleani za namestnika; 6. v Villa Vicentina, tudi v okraji Fiumicello, učitelj: pripravnik g. Jožef Bofacio; 7. v Cormons, v okraj enakega imena, so po božji previdnosti iz Udine prišle častitljive šolske sestre, ter so napravile deklško šolo. Slovesno vpeljane so bile mesca jan. preteč. l.; pri tej priliki so sami njih ekscelencija milostljivi veliki knez in škof opravljali sv. opravilo. 8. Učiteljsko službo v Cervignani je dobil g. Jožef Pih, učitelj v Ogleji (Akvileja), v Oglej pa je postavljen pripravnik g. Janez Lusnik. 9. V Kirchheim-u, v okraji enakega imena, je učitelj g. Jožef Kofol šel v pokoj, na njegovo mesto pa je prišel kot namestnik pripravnik g. Gašper Likar. 10. V Bovcu (Flitsch), v okraji enakega imena, je učitelj g. Jožef Juh 12. febr. preteč. l. umrl, na čigar mesto je sedaj postavljen ondašnji podučitelj g. Janez Striess, na podučiteljevo mesto pa pripravnik g. Valentin Volarič. 11. V Rihembergu (Reifenberg), v okraji Komenu, je učitelj g. Jožef Vazenisnič 20. jul. preteč. l. umrl, in na njegovo mesto je prišel g. Tomaž Juh, učitelj v Kanali, v Kanale pa g. Jožef Vogrič, ondašnji podučitelj, za podučitelja ravno tam pa pripravnik g. Janez Širca. 12. V Rečini (Ronzina) je učitelj g. Matija Butara 2. sept. preteč. l. umrl, na njegovo mesto je prišel pripravnik g. Leopold Furlani. 13. V deklško šolo v Villesso, v okraji gradiškinem, je prišla začetna učenica Adelaide Corsig. 14. V Bovcu je Ema Wells, v Ajdovščini pa Ana Delpiero začela privatno šolo.

V lavantinski škofiji: Postavljeni in prestavljeni so g. g. učitelji: France Čeh, podučitelj v Puščavi, k sv. Benediktu na Goričkem; Tine Lukman, podučitelj v Lutomeru, v Marenberg; Luka Krajnc, podučitelj v Rogacu, na Pako; Tine Čokelj, podučitelj na Paki, v Rogatec; Šimon Škrabelj, podučitelj pri sv. Križi, na Vransko; Janez Ferž, podučitelj na Vranskem, k sv. Križi; Tine Zupančič, podučitelj v Kojnicah, v Šmarten; Janez Novak, podučitelj pri Šmartnem, pod sv. Goré; Blaže Kropelj, podučitelj v Marenbergu, v Kojnice; Janez Rajh, podučitelj v Ormuži, v Puščavo; Jože Zemljčič, poterj. pripravnik, za podučitelja k sv. Lenartu pri Veliki nedelji; Juri Volmut, podučitelj pri sv. Lenartu, pri Veliki nedelji, k sv. Janžu na Dravsko polje; France Dvoršak, podučitelj pri sv. Janžu na Dravskem polji, v Lembah; Janez Ornik, podučitelj v Lembahu, v Lutomer; Tone Čagran, podučitelj v Leskovah, k sv. Marjeti pod Ptuj; Andrej Močnik, podučitelj v Čresnovci, v Leskovce;

*) Te premembe nam je poslalo prečastito c. k. okrajno šolsko ogledništvo v Gorici. Priserčna hvala!

Juri Štampar, podučitelj pri sv. Antonu na Goričkem, k Mali nedelji; Karl Zorko, podučitelj pri sv. Benediktu na Goričkem, k sv. Antonu na Gore; Urban Bezjak, podučitelj pri Mali Nedelji, v Jarenino; Šimon Erzenjak, zač. učitelj v deklški šoli v Mariboru, za podučitelja k sv. Petru pri Radgoni; Pavel Unger, posebni učitelj v Čakovcu, k sv. Lenartu na Goričkem; Jože Hofgartner, podučitelj v Kancu, za posebnega učitelja v Trebonje; Karl Polič, podučitelj v Jarenini, k sv. Ani na Krembergi; Mihael Moge, poterj. pripravnik, v Kance; Jože Steblè, začas. učitelj pri sv. Janži, v Griže; Jože Belak, podučitelj v Griži, k sv. Janžu; France Falk, podučitelj v Vojniku, v Ljubno; Janez Miklavc, poterj. pripravnik, za zač. pomočnika v Celje; Gašper Lešnik, podučitelj pri sv. Margareti pod Ptujem, v Ormuž; Melhior Pugelj, podučitelj v Šmarji, v Planino; Gustav Potočnik, podučitelj v Monsbergi, v Slivnico pri Mariboru; Jože Goznik, podučitelj pri sv. Benediktu, v Serdišče; Janez Jurko, podučitelj v Planini, za zač. učitelja k sv. Miklavžu; Matija Šumer, podučitelj v Hoči, v Šmarje; Boštjan Sirk, podučitelj v Kapeli, k sv. Tomažu pri Veliki nedelji; France Škofic, podučitelj pri sv. Tomaži pri Veliki Nedelji, v Kapelo; Janez Muršec, podučitelj pri sv. Lenartu na Goričkem, za zač. učitelja v Slovensko Bistrico; Tone Šket, podučitelj v Gajrah, v Galičje; Jože Hrepevnik, podučitelj pri sv. Križi, v Kojnice; Matija Zoršak, podučitelj v Makoljah, v Frajham; Tone Kren, podučitelj v Frajhamu, v Makole; Jože Drozeg, podučitelj v Dobji, za poterj. učitelja v Koprivnico; Jože Družović, podučitelj pri sv. Jurji pri Svičini, je poterj. učitelj; Ferdinand Čížek, podučitelj v Koprivnici, za zač. učitelja v Dobje; Boštjan Kregar, podučitelj pri sv. Trojici v Halozah, k sv. Margareti pod Ptujem; Tone Munda, pri sv. Margareti pod Ptujem, k sv. Trojici v Haloze; Ignaci Lopič, iz Maribora k sv. Martinu pri Vurbergi; Stefan Kovačič, poterj. pripravnik, v Cirkovce; Franjo Fras, podučitelj pri sv. Rupertu v slov. Goricah, v Hoče; Tone Ornik, poterj. pripravnik, za zač. učitelja v (?); Boštjan Krajnc, poterj. pripravnik, k sv. Lorencu v Slov. Goricah; Jakob Lopan, podučitelj v Slovenskem Gradcu, za poterj. učitelja k sv. Janžu (pri Unterdrauburgu); Jože Šeligo, podučitelj pri sv. Janžu, v Slovenski Gradec; Gašper Vrečar, poterj. pripravnik, za začas. učitelja v Teharje; Jože Mihelič, podučitelj v Galiciji, za zač. učitelja v Gajrah; Janez Stiper, podučitelj v Gračkem predmestju v Mariboru, k sv. Magdaleni v Maribor; Peter Pošelj, učitelj v Radgoni, za ravnatelja v deklški glavno šolo v Maribor. zraven učitelj IV. razreda; Martin Jakše, začas. učitelj v Celji, za učitelja v glavno deklško šolo v Maribor; Alojzi Habjanič, zač. učitelj v deklški glavni šoli, je poterjen; Janez Veingrl, podučitelj v Cirkovcah, za učitelja v glavno deklško šolo v Maribor; Ferdinand Ravšelj, podučitelj pri sv. Petru v Radgoni, za učitelja II. razreda v Gračko predmestje v Maribor; Peter Irgolič, podučitelj pri sv. Magdaleni v Mariboru, za učitelja I. razreda v Gračko predmestje v Maribor; France Krajnc, učitelj v IV. razredu v Slovenski Bistrici, za učitelja II. razreda v glavno šolo v Maribor; France Pfeifer, začas. učitelj IV. razreda, je poterjen učitelj I. razreda v Mariboru; Janez Miklošič je iz II. razreda prestavljen v III.; Janez Krajnc iz III. v IV. razred glavne šole v Mariboru; začasni učitelj IV. paralelnega razreda v Mariboru je imenovan Andrej Rotner, poprej začas. učitelj v Lutomeru.

Umerli so g. g.: Anton Salmhofer, učitelj v Teharji; Martin Forko, učitelj v Negavi; Vincenc Mirt, učitelj IV. razreda v Mariboru. R. I. P.!

Iz ljubljanske škofije: G. France Adamič, učitelj v pokoji v Laščah, gre za učitelja v Budajne v ipavskem okraji.